

نقد و بررسی ساختار کتاب فارسی جدید التالیف پایه هفتم دوره اول متوسطه

مریم احمدپناه

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، دبیر ادبیات دبیرستان زینبیه شهرستان کنگاور

چکیده

موضوع این نوشته نقد و بررسی کتاب فارسی اول متوسطه اول (هفتم) است که در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ در مدارس سراسر کشور به صورت رسمی اجرا شده است. کتاب مورد نظر از چند منظر مورد نقد و بررسی قرار گرفته است:

۱. نگاهی کلی به کتاب
۲. بررسی ساختار بیرونی کتاب
۳. بررسی ساختار درونی یا محتوایی کتاب
۴. بررسی فعالیت‌های کتاب
۵. مزایا و معایب کتاب.

کلیدواژه‌ها: نقد و بررسی، فارسی هفتم، خواندن، نوشتن، فعالیت

مقدمه

جهان امروز دائم در حال توسعه و پیشرفت در علوم مختلف است و سهم آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای برای دستیابی به توسعه و پیشرفت بسیار چشمگیرتر به نظر می‌رسد. در کشور عزیز ما ایران نیز که قدمتی دیرینه در امر آموزش دارد مسئولان مربوطه با درایت و پشتکار فراوان به بازنگری در امر آموزش پرداخته و سعی کرده‌اند آن را به سمت پیشبرد اهداف مورد نظر سوق دهند. در چند سال اخیر شاهد بازنگری‌هایی

در ساختار کتب درسی در مقاطع مختلف تحصیلی بوده‌ایم. متناسب با تغییراتی که در دروس دوره ابتدایی صورت پذیرفت و پایه ششم به آن‌ها اضافه شد، کتب اول متوسطه اول (پایه هفتم) هم دستخوش تغییر و تحول گردید و کتاب فارسی برای این‌که با فارسی پایه ششم همخوانی داشته باشد، با ساختار و محتوایی جدید در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ عرضه شد. لازم است از تلاش تمامی کسانی که به هر نحو در تألیف و تدوین این کتاب دست داشته‌اند، تقدیر و تشکر کنیم.

در این نوشته فارسی جدید التالیف پایه اول متوسطه اول (هفتم) که به صورت رسمی در مدارس سراسر کشور به اجرا درآمده است، از چند جهت مورد نقد و بررسی قرار گیرد. امید است این نوشته مورد توجه مؤلفان کتاب‌های درسی دست‌اندرکاران محترم امر آموزش قرار گیرد.

نگاهی کلی به کتاب فارسی هفتم

کتاب فارسی دوره اول متوسطه (هفتم) تغییرات زیادی نداشته است و در مجموع، دو فصل یعنی «فصل علم و فرهنگ و سرزمین من» از آن کم و یک فصل با عنوان «ادبیات بومی» (که شامل دو درس آزاد و یک روان خوانی است.) به آن افزوده شده و کتاب از هشت فصل به هفت فصل تقلیل یافته است.

در کتاب قبلی بعد از هر درس یک نکته املایی یا انشایی داشتیم اما در این کتاب برای هر درس هم نکته انشایی و هم املایی در نظر گرفته شده که از مزایای کتاب جدید است. همچنین در کتاب قبل بعد از هر فصل، با روان خوانی و یا شعرخوانی و حکایت بود اما در این‌جا در هر فصل هم شعرخوانی و هم روان خوانی گنجانده شده است. بعضی از متون نثر داستان نیستند و دانش‌آموزان آن‌ها را جذاب نمی‌یابد. بعضی فصل‌ها هم دارای حکایت‌اند. همان‌گونه که گفته شد، کتاب تغییر چندانی نکرده است فقط شعر «ستایش» از کتاب دوم انتخاب شده و سه شعر دیگر شامل راز شکوفایی، گل و گل و شعر نیایش به محتوای کتاب اضافه شده است.

در یک چشم‌انداز کلی می‌توان گفت که کتاب فارسی پایه هفتم در دو بخش برنامه‌ریزی و تدوین شده است؛ بخش خواندن و بخش نوشتن، که حرکت منطقی و منظم آن بر پایه برنامه مدون دوره ابتدایی است. در این کتاب مهارت‌های خوانداری بر مهارت‌های نوشتاری تقدم دارند. البته نه به این دلیل که مهارت نوشتن را بی‌ارزش تلقی کنیم. یکی از مزیت‌های مهم کتاب جدید توجه به متون نظم در کنار متون نثر است. (روان خوانی، شعرخوانی).

بررسی ساختار بیرونی کتاب

کتاب ۲۰۸ صفحه دارد که شامل بخش خواندن و بخش نوشتن واژه‌نامه و اعلام و اشخاص و ضمائم است. طرح روی جلد کتاب ساده و کاملاً متفاوت با کتاب قبل است. کتاب با صفحه‌عنوان، صفحه‌شناسنامه، که مشخصات اصلی کتاب که نام کتاب، مؤلفان و شورای برنامه‌ریزان، طراحان و تصویرگران، ویراستار، ناشر و... را در بر می‌گیرد، و تصویر امام همراه با رهنمودی از ایشان به دانش‌آموزان، که بسیار بجا و شایسته انتخاب شده است، فهرست مطالب و مقدمه (سخنی با دبیران) که برای اجرای بهتر این کتاب توجه به دبیران ارجمند را به نکاتی در این زمینه جلب می‌کند، آغاز شده است. به بخش خواندن که با ستایش آغاز و با نیایش به پایان می‌رسد، می‌پردازیم. این بخش از هفت فصل تشکیل شده است:

فصل اول: زیبایی آفرینش

فصل دوم: شکفتن

فصل سوم: اخلاق و زندگی

فصل چهارم: نام‌ها و یادها

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی

فصل ششم: ادبیات بومی (آزاد)

فصل هفتم: ادبیات جهان

توضیحات

- در آغاز هر فصل تصویر پرنده‌ای می‌بینیم که روی شاخه‌ای نشسته و با نگاه کردن به صفحه بعد گویی می‌خواهد توجه ما را به تک‌بیتی که در پیشانی فصل قرار دارد، جلب کند. این ابیات با محتوای فصل‌ها تناسب دارند و پیش‌زمینه‌ای برای آماده کردن دانش‌آموزان هستند.

- کتاب دارای هفده درس با موضوعات مختلف در قالب نظم و نثر است که بین فصل‌ها تقسیم شده‌اند.

- هر فصل شامل دو یا سه درس است.

- برای هر فصل یک شعرخوانی (در

مجموع پنج شعرخوانی) و یک روان‌خوانی (در مجموع هفت روان‌خوانی) در نظر گرفته شده که شعر خوانی‌ها در داخل فصل‌ها و روان‌خوانی‌ها در پایان آن‌ها آمده است. البته در برخی فصل‌ها چند

حکایت (در مجموع سه حکایت) گنجانده شده که هدف آن‌ها پرورش مهارت خواندن و ایجاد انگیزه برای التذاذ ادبی و مطالعه بیشتر است.

- در این کتاب فصلی با عنوان ادبیات بومی برنامه‌ریزی شده که شامل دو درس آزاد است و فرصتی بسیار مناسب برای جلب مشارکت دانش‌آموزان و دبیران در تألیف بخشی از کتاب است.

بررسی ساختار درونی و محتوایی کتاب (تمام درس‌ها)

همان‌گونه که پیش‌تر گفته شد، کتاب شامل بخش‌های خواندن، نوشتن است که هر کدام جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف- بخش خواندن (مهارت‌های خوانداری)

این کتاب نیز به رسم سنت ادبی و فرهنگی ما با تحمیدیه و ستایش پروردگار آغاز می‌شود. این گونه ستایش‌ها با طرح صفات الهی، عجز انسانی و نیاز انسان به پروردگار نیز همراه‌اند. در این سروده زیبا، نظامی به توانایی‌ها و قدرت خداوند بزرگ اشاره کرده و خواستار عنایت خداوند و نزدیکی هر چه بیشتر به اوست. تحمیدیه دیگر متن کوتاه اما دلنشینی از کتاب کتاب «الهی‌نامه» **خواجه عبدالله انصاری** است. هر

دو ستایش به دور از تکلف و پیچیدگی، ساده و روان و متناسب با سن فراگیران هستند.

فصل اول: زیبایی آفرینش (درس اول، حکایت، درس دوم، شعرخوانی، روان‌خوانی)

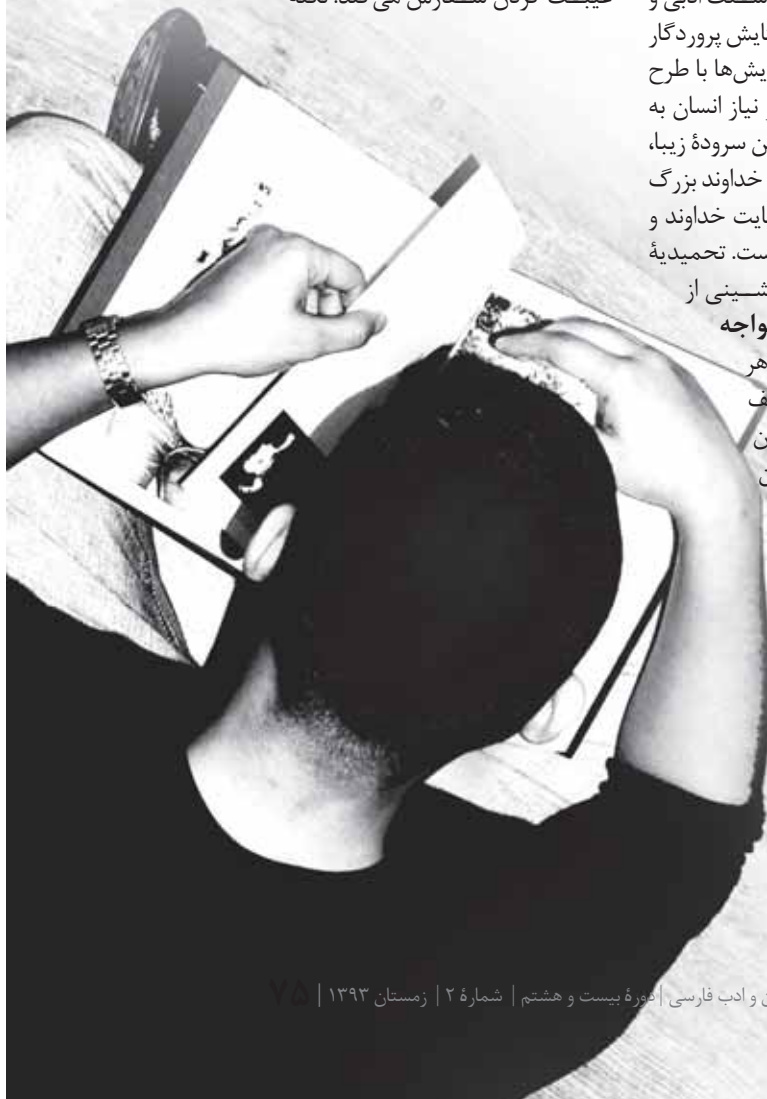
درس اول: زنگ آفرینش در قالب چارپاره‌ای از زنده یاد **قیصر امین‌پور**، از شاعران معاصر، است شعر سرشار از احساس

لطیف و عاطفه‌ای عمیق است و به خوبی خود را در ژرفای ذهن مخاطب جایگیر می‌سازد. زبان و تصویرهای خیالی به کار گرفته در این سروده، کاملاً با جهان ذهن و زبان نوجوان هماهنگ‌اند.

بند پایانی شعر نیز با نهایت لطف و زیبایی بیان شده و نشان‌دهنده فرود بسیار زیبایی پرنده خیال‌انگیز ذهن و زبان شاعر است. به‌طور کلی، کلاس خیالی انشا، که هماهنگ با سر فصل است و دانش‌آموزان با شخصیت‌های آن ارتباط خوبی برقرار می‌کنند، از دروس تأثیرگذار است و مناسب سن فراگیر انتخاب شده است. وجود نوعی تکریم از معلم و آرزوی معلم که کامیابی دانش‌آموزان است، به شعر ارزش و اعتبار ویژه بخشیده است.

حکایت: اندرز پدر

سعدی در این حکایت به پرهیز از غیبت کردن سفارش می‌کند. نکته

تربیتی دیگری که در این شعر نهفته این است که نقش بزرگ‌ترها در پند و اندرز دادن به فرزندان پرنک نشان داده شده است.

درس دوم: چشمه معرفت
متنی ساده و روان اثر **علی شریعتی** از کتاب کویر است. پیام اصلی درس، در طبیعت به دیده اعجاز نگرستن و جمال و جلال و شکوه پروردگار را به چشم دل دیدن و دعوت به بازخوانی این درس بزرگ خلقت است که با زبانی پراحساس و عاطفی ما را به شناخت آفریدگار فرامی‌خواند. این متن به تأمل بیشتری نیاز دارد. شریعتی بسیار هنرمندانه با بهره‌گیری از آرایه‌های ادبی به خصوص تشبیه و تشخیص، متنی بسیار زیبا و جذاب ارائه می‌دهد و ذهن را درگیر و فعال می‌کند.

شعر خوانی: شعر جلوه روی خدا
شعری در قالب نیمایی از **محمود کیانوش**، بنیان‌گذار شعر کودک در ایران، است که در ضمن آن شاعر بیتی را از سعدی تضمین کرده است. شعر خوانی فرصتی است برای تقویت ذوق و تخیل و التذاذ از شعر برای جذب مفاهیم و معانی درون آن.

روان خوانی: کمیل
متن درس فرازهایی از کتاب با ارزش **نهج البلاغه** است که تنها بخشی از آن در درس آمده، و نثر آن روان و یکدست و استوار است. پیام درس دانش‌اندوزی و ارج نهادن به دانش و دانشمندان است، که از آموزه‌های مهم دین می‌باشد و به فراگیرندگان سفارش می‌کند که علم را حتی اگر در ژرفای اقیانوس‌ها یا اوج آسمان‌ها باشد، باید یافت. مرکب قلم دانشمندان از خون شهیدان برتر و قدم زدن در راه علم و نگاه به سیمای دانشمندان عبادت است.

فصل دوم: شکفتن (درس سوم، شعر خوانی، درس چهارم، روان خوانی)

درس سوم: نسل آینده‌ساز
این درس فرازهایی از بیانات مقام معظم رهبری خطاب به نوجوانان و جوانان درباره قابلیت‌ها و ویژگی‌های این مقطع سنی است که متنی تعلیمی است. با توجه به این که فراگیرندگان پایه ششم را گذرانده‌اند و درک ایشان از مفاهیم در سطح بالاتری نسبت به قبل قرار دارد، این درس برای آنان مناسب است.

شعر خوانی: راز شکوفایی
این چند بیت برگرفته از دفتر **اول مثنوی** است که در آن مولانا خویشتن‌داری و تقوای زبان و رازپوشی را رمز شکوفایی و نردبان تعالی و ترقی خوانده است. محتوای شعر با فصل همخوانی دارد. از داستان‌های مثنوی نیز می‌توان در کتاب‌های فارسی بهره برد.

درس چهارم: بهاری که می‌رسد از راه، و زیبایی شکفتن
این درس از دو قسمت تشکیل شده است: شعری در قالب چهار پاره با عنوان «بیا بهاری که می‌رسد از راه»، سروده **محمدجواد محبت** «زیبایی شکفتن» با متنی ساده و روان که ویژگی‌های رفتاری و عادت‌ها و نیازها و سلیقه‌های نوجوان را مورد توجه قرار داده است و به او می‌آموزد که همچون سایر پدیده‌ها ارزش و اعتبار خود را حفظ کند. این درس از نظر محتوایی با فصل همخوانی دارند.

روان خوانی: کژال
در پایان فصل، روان‌خوانی «کژال» نوشته **طاهره ایبد** آمده است. کژال داستانی کوتاه با درون‌مایه مقاومت و ایستادگی در برابر تهاجم بدخواهان و جان‌فشانی کردن برای حفظ خانه و هم‌نوع و سرزمین و دفاع از هستی انسان است. داستان، به شیوه سوم شخص مفرد روایت شده و از ویژگی‌های منحصر به فرد آن به کارگیری واژگان کردی است که رنگ بومی و محلی خاصی به

آن بخشیده‌اند. همین عامل، گیرایی و جذابیت داستان را چند برابر نموده و بر تأثیر آن در اشاعه فرهنگ بومی افزوده است.

فصل سوم: اخلاق و زندگی (درس پنجم، درس ششم، درس هفتم، شعر خوانی، حکایت، روان خوانی)
درس پنجم: قلب کوچکم را به چه کسی بدهم؟

این درس که نویسنده آن را به شیوه اول شخص روایت نموده، شامل واژگانی بسیار ساده همراه با جملات کوتاه و نثری ساده و روان و گیراست. محتوای آن اهمیت دوستی و مهرورزی نسبت به هم‌نوعان را به شیوه‌ای ساده و صمیمی در قالب گفت‌وگویی دوستانه بر فراگیرندگان عرضه می‌نماید. این درس یکی از درس‌هایی است که دانش‌آموزان از خواندن آن لذت می‌برند.

شعر خوانی: فرشته مهر
شعر اثری از زنده‌یاد **نصرالله مردانی** است در توصیف عظمت و ارجمندی مقام مادر، مبتنی بر آموزه‌های دینی و برآمده از فرهنگ اسلامی، در قالب چهارپاره یا دوبیتی. درون‌مایه این سروده بر حدیث نبوی (ص) «الجنة تحت اقدام الامهات» (بهشت زیر گام‌های مادران است) است و پیوستگی کاملی هم با عنوان فصل، که مهرورزی و ادب است، دارد.

درس ششم: علم زندگانی
این شعر در قالب مثنوی از بانوی ادیب و شاعر **پروین اعتصامی** است و محتوای آن با عنوان فصل هم‌خوانی دارد. اشعار پروین در حوزه ادبیات تعلیمی و بیشتر از زبان حیوانات است و همین امر جذابیت و تأثیرگذاری شعر را چند برابر می‌کند. هدف مؤلف از گنجاندن این

شعر در کتاب، تأکید بر انتقال تجربیات به‌طور غیرمستقیم از بزرگ‌ترها به کوچک‌ترهاست.

حکایت: دعای مادر

این حکایت از کتاب «بستان العارفین و تحفه المریدین» است که مؤلف آن ناشناخته است و از نوع ادب تعلیمی به شمار می‌رود. تأکید حکایت بر احترام و محبت به والدین است و اینکه انسان به واسطه دعای خیر ایشان به مراتبی دست خواهد یافت که در تصور هم نمی‌گنجد. استفاده از این حکایت‌های کوتاه در لایه‌های درس‌ها می‌تواند بر نسل امروز بسیار تأثیرگذار باشد.

درس هفتم: زندگی همین لحظه‌هاست این درس در فصل اخلاق و زندگی آمده و در جهت تحقق اهداف فصل، یعنی بهره‌گیری از فرصت‌ها برای زندگی شاداب، متعالی و رو به رشد و فعال و پرشور تبیین و تحلیل شده است. درس نثری روان، ساده، تأثیرگذار و عمیق دارد و با بهره‌گیری از آیات و روایات و شعر به القای مفاهیم پرداخته است. در این درس دانش‌آموز می‌آموزد که زیستن و زندگی زیبا و مبتنی بر اخلاق همان فرصت‌هایی است که با رفتارهای زیبا و کارهای بزرگ می‌گذرد درس از نظر محتوایی یک اثر تعلیمی به شمار می‌رود.

روان خوانی: سفرنامه اصفهان

روان خوانی، سفرنامه‌ای طنزآلود است که از ویژگی‌های مهم آن می‌توان زبان عامیانه و ساده و قابل ارتباط و نزدیک به زبان گفتار را برشمرد که احساسات درونی یک نوجوان به تصویر می‌کشد. این نوشته، داستان چهاردهم از کتاب «قصه‌های مجید» اثر هوشنگ مرادی کرمانی است. در متن سفرنامه به آداب و رسوم و فرهنگ بومی اصفهان نیز اشاره شده است. فصل چهارم: نام‌ها و یادها (درس هشتم، درس نهم، درس دهم، شعرخوانی،

روان خوانی)

هدف این فصل آشنا کردن فراگیرندگان با بزرگان این مرز و بوم است که بیشترین متون نثر در بخش خواندن را به خود اختصاص داده است. مؤلفان محترم باید توجه داشته باشند که آوردن این همه متون نثر در یک جا، آن هم با ویژگی‌های متنوع تأثیرگذاری مورد نظر ایشان را خدشه‌دار نکند.

درس هشتم: نصیحت امام (ره)، شوق خواندن

نصیحت امام (ره): از متن نامه امام به مفاهیم ارزشمندی دست می‌یابیم. محتوای درس به بیانات امام خمینی (ره) در جواب نامه نوجوانان به ایشان اختصاص یافته و جهت آشنایی یا نصیحت‌پذیری و جایگاه عاطفی امام خمینی (ره) در رابطه با نسل آینده‌ساز بیان شده است. سادگی و روانی بیان از ویژگی‌های بارز نثر درس است.

شوق خواندن: در این متن که برگرفته از کتاب علامه جعفری اثر محمد ناصری است به ویژگی‌های خاص علامه محمد تقی جعفری مانند کنجکاو و دقیق بودن، نگرسیستن و اندیشیدن به جلوه‌های طبیعت، لذت بردن از دریافت زیبایی‌های جهان هستی، علاقه وافر به مدرسه، کلاس و درس خواندن، به آرامش رسیدن با زیارت حرم حضرت معصومه (س) در دوران کودکی و نوجوانی اشاره شده است. که می‌تواند راهگشای فراگیرندگان در مسیر درس و زندگی باشد.

درس نهم: کلاس ادبیات، مروریدی در صدف، زندگی حسابی و فرزند انقلاب

کلاس ادبیات: آشنایی با نیما به عنوان پدر شعر نواست. ای کاش نمونه شعری از این شاعر صاحب سبک در متن گنجانده می‌شد تا فراگیرندگان با شعر وی بیشتر آشنا شوند؛ زیرا تأثیرگذاری متون نظم بیشتر از متون نثر است.

مروریدی در صدف: آشنایی بیشتر با دوران کودکی و نوجوانی پروین اعتصامی و شامل نمونه‌ای از اشعار اوست که در ۱۲ سالگی اش سروده و اثری تعلیمی است.

زندگی حسابی: شامل آشنایی با زندگی دانشمند بزرگ ایران پروفیسور حسابی و ویژگی‌های اخلاقی ارزشمند وی مانند تقویت حس وطن‌دوستی و فرهنگ و ادب فارسی و تشویق به انجام واجبات دینی و انس با قرآن است.

فرزند انقلاب: به آشنایی با یکی از چهره‌های برجسته و موفق علمی انقلابی معاصر، سعید کاظمی آشتیانی و ویژگی‌های اخلاقی ایشان اختصاص دارد و با نثری ساده و روان نوشته شده است.

شعرخوانی: گل و گل

شعر از ملک‌الشعرا بهار از شاعران بزرگ معاصر است. بهار در این شعر قطعه معروف سعدی را تضمین کرده که بسیار زیبا و اثرگذار در انتخاب دوست و همنشین مناسب است.

درس دهم: عهد و پیمان، عشق به مردم، رفتار بهشتی و گرمای محبت این درس در جهت آشنایی بیشتر فراگیرندگان با چهره‌های مشهور سیاسی و مذهبی ایران، مانند شهید محمدعلی رجایی و شهید مصطفی چمران است. نثر درس بسیار ساده و صمیمی است و ارتباط فراگیرندگان را با متن آسان می‌کند.

روان خوانی: ستارگان

با توجه به اینکه دانش‌آموزان این دوره به همانندسازی می‌پردازند، هدف از این روان خوانی، سخن گفتن از علم و دانش

روان خوانی)

در این فصل دو درس با عنوان «درس آزاد» وجود دارد که هیچ متنی برای آنها در نظر گرفته نشده است. درس آزاد، ایستگاه اندیشیدن و درنگ کردن و آفریدن است. مؤلفان انتخاب محتوای این دروس را به معلم و دانش‌آموزان واگذار کرده‌اند تا با ذوق و سلیقه خود و با توجه به عنوان فصل ابتکار به خرج دهند، در تألیف قسمتی از کتاب سهیم باشند و ناگفته‌های کتاب را در این فصل عرضه کنند. این بخش از کتاب در اشاعه فرهنگ بومی مناطق مختلف دیارمان می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد.

روان خوانی: چرا زبان فارسی را دوست داریم؟

ما در عصری زندگی می‌کنیم که زبان و فرهنگ غنی ایرانی در معرض تاراج دشمنانی است که کینه‌ای دیرینه با این مرز و بوم دارند. پس بر ماست که حافظ آن باشیم. استفاده از این گونه متون که فراگیرندگان را با زبان فارسی و فرهنگ ادبی ما نوس می‌کنند، بسیار بجا و مناسب است.

فصل هفتم: ادبیات جهان (درس شانزدهم، درس هفدهم، روان خوانی پیر دانا) آوردن این فصل همراه با فصل قبل (ادبیات بومی) حس مقایسه فراگیرندگان را برمی‌انگیزد و آنان را وا می‌دارد که متون ادبی خود را با دیگر متون ادبی جهان بسنجند.

درس شانزدهم: آدم آهنی و شاپرک

داستان بیانی ساده و کودکانه دارد و همین امر باعث شده از همان آغاز، خواننده با داستان یکی شود و خود را یکی از شخصیت‌های داستان پندارد. پس لحظه به لحظه و سطر به سطر بر شور و حالش افزوده می‌شود و بیشتر محو داستان می‌گردد.

دنباله مطلب در وبگاه نشر به

دین‌داری می‌داند و معتقد است که برای نجات از تیرگی‌ها باید به خاندان عصمت و طهارت پناه برد.

درس دوازدهم: اسوه نیکو آشنایی با شخصیت والای پیامبر (ص) و نمونه علمی رفتارهای اسلامی را مشخص می‌کند. سروده‌ای که در ادامه درس آمده از بخش مواعظ غزلیات سعدی است که به ستایش مقام و منزلت حضرت پیامبر اکرم (ص) اختصاص دارد. متن درس تغییر نکرده است اما از نظر چینش قبلاً در فصل اول قرار گرفته بود. دانش‌های زبانی و ادبی متفاوت با قبل است.

درس سیزدهم: امام خمینی (ره) متن درس در جهت آشنایی این نسل با شخصیت والای حضرت امام خمینی (ره) است. متن درس تغییری نداشته اما دانش‌های زبانی و ادبی تغییر کرده‌اند.

روان خوانی: مرخصی

«مرخصی» داستان‌های کوتاهی است که با چاشنی طنز به شیوه اول شخص مفرد روایت شده است. ترکیب‌ها و عبارات‌های محاوره‌ای و زبان گفتار در اشاعه فرهنگ‌های بومی مناطق مختلف مؤثر است. داستان با نثری ساده و صمیمی نگاشته شده و سرشار از هیجانات و رشادتهایی است که مورد توجه نوجوان امروزی است.

فصل ششم: ادبیات بومی (درس چهاردهم: آزاد، درس پانزدهم: آزاد،

در ایران نیست، بلکه معرفی چهره‌های علمی ایران و فراهم آوردن زمینه برای رسیدن به اهداف بالاست تا هم به نیاز نوجوانان پاسخ داده شود و هم آنان متوجه اهمیت این بعد از فرهنگ اسلامی ایران شوند.

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی (درس یازدهم، درس دوازدهم، درس سیزدهم، شعرخوان، حکایت، روان خوانی) این فصل از نظر چینش در کتاب قبلی، فصل اول بوده است. متون نشر تغییری نکرده‌اند اما شعرخوانی «رستگاری» جایگزین «ولای علی (ع)» شده است «ولای علی» به کتاب فارسی ششم ابتدایی انتقال یافت. روان خوانی «مرخصی» (از فصل ششم کتاب قبل) نیز اضافه شده است.

درس یازدهم: خدمات متقابل اسلام و ایران این درس درباره موضوع‌های مشترک میان اسلام و ایران اثر متفکر شهید مرتضی مطهری است. در این درس واژگان مشکل املائی فراوان است. جملات متن طولانی هستند و این امر ارتباط فراگیرنده را با موضوعات متن مشکل می‌سازد که نیاز به تأمل بیشتر دارد.

شعر خوانی: رستگاری

شعری از فردوسی است که دانش‌آموزان را با ادبیات کهن و مفاخر ادبی آشنا می‌سازد. فردوسی در این شعر تنها راه رستگاری انسان را دانش‌اندوزی و